

B.R.O.H. – D.M.L.
De Heer Guido Van Cauwelaert
Directeur
Ministerie van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest
CCN-Vooruitgangstraat 80, bus 1
1035 Brussel

U/Ref: 2043-0086
O/Ref: AVL/AH/BXL-2.417/S372 (S. Duquesne)
Bijlage : /

Brussel,

Mijnheer de Directeur,

Betreft : BRUSSEL. Warmoesberg 57. Principeadvies over de testzone in de kleine koepel en over de basisprincipes van de verlichting n.a.v. het plaatsbezoek op 10/06/05

Op 10 juni 2005 brachten vertegenwoordigers van de KCML een bezoek aan de voormalige *Union du Crédit belge* om bovengenoemde aspecten van de restauratie te bespreken. Naar aanleiding daarvan bracht de KCML tijdens haar vergadering van 22 juni 2005 volgend principeadvies uit.

Testzone gerealiseerd in de kleine koepel

Een testzone van 8 platen werd in situ gerealiseerd met 4 gereinigde overlaagde platen en 4 nieuwe overlaagde platen :

- Er is een duidelijk onderscheid merkbaar tussen de nieuwe en de oude platen te wijten aan het kleurverschil tussen het oorspronkelijk cilinderglas (iets groener) en het nieuw cilinderglas. Elke fabrikant produceert immers glas met een eigen kleur afhankelijk van de samenstelling van het materiaal.
In de huidige testzone werden de nieuwe glazen naast de oude geplaatst, maar in werkelijkheid zullen de verschillen minder zichtbaar zijn aangezien men de nieuwe elementen zal verspreiden over de volledige oppervlakte. Bovendien bestaan reeds lichte kleurverschillen daar niet alle glasplaten oorspronkelijk zijn.
De Commissie heeft geen bezwaar tegen een licht kleurverschil tussen het nieuwe en het oude cilinderglas. Indien mogelijk kan gezocht worden naar een fabrikant die een aangepast cilinderglas kan leveren. In elk geval is het uitgesloten om te experimenteren met kleurstoffen in het hars voor de verlijming.
- Bij de overlaging blijft aan de rand van de glasplaat nog een luchtblaasje zichtbaar van de injectienaald. De uitvoerder moet dit verhelpen door een ander soort afdichting te gebruiken.
- De voegkit die aangebracht wordt langs de buitenkant van de glasplaten is te dik, te breed en te ongelijkmatig. Dit dient gecorrigeerd te worden.
- De loden bevestigingsbeugels tussen de glasplaten werden vervangen door telkens 2 aparte haakjes in inox. Deze blijken niet vormvast en hun vervorming na plaatsing is duidelijk zichtbaar. Door de beugels te vervangen door 2 haakjes werd de functie van afstandhouder

tussen de glasplaten bovendien verwaarloosd. Voor dit bevestigingsstelsel moet een nieuwe oplossing gezocht worden (met waarborg voor een soepel stelsel en een afstandhouder tussen 2 glasplaten)

- In de kleine horizontale glasplaten rond de grote ronde elementen met decoratieve tekeningen, zijn een aantal platen met vage motieven. Het is mogelijk door de bestudering van resterende motieven in de andere platen een volledig nieuw motief, dat de oorspronkelijke tekening benadert, te reproduceren. De Commissie stelt voor deze motieven niet te reproduceren aangezien slechts ongeveer 30% van deze plaatjes nog vage markeringen vertonen.
- Drie ronde platen (2 aan de uiteinden en 1 in het centrum) hebben een centrale kleine cirkelvormige uitsparing voor de kabels van de lusters. De 2 ronde platen aan de uiteinden zijn opgedeeld in 2 glasplaten met een halve cirkelvormige uitsparing in het centrum van de cirkel. Indien beide halve glasplaten beschadigd zijn, mogen de halve cirkelvormige platen volgens de Commissie vervangen worden door één plaat met een centrale opening.
- Tenslotte heeft de aannemer aan de bouwheer een schrijven gericht betreffende een meerkost van de werken voor de afdichting van de panelen met een alu-folie. Daarin staat : *de alu-folie is geen pure noodzaak, maar een geruststelling naar de KCML. Verder is het een extra garantie tegen migratie (...).*

De KCML benadrukt dat zij geen de vragende partij is voor deze folie. Dit was een voorstel van de aannemer, om te kunnen verzekeren dat er geen kleurvariatie zou optreden door migratie van externe producten doorheen het verlijmingshars. Het is evident dat de aannemer hiervoor hoe dan ook de nodige garantie dient te leveren.

Verlichtingsinstallatie

De ontwerpers stellen een verlichtingsinstallatie voor, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen de algemene basisverlichting en de specifieke verlichting voor kunstwerken.

- Voor de *algemene basisverlichting* voorziet men hedendaagse lusters in klokvorm. Men zou deze plaatsen in de 2 zalen (3 punten in de kleine zaal en 2 punten in de grote zaal) en in de gangen.
De leden van de KCML stellen voor om een onderscheid te maken tussen de lusters in de gang en die van de zalen. Vooral de lusters van de grote zaal mogen omvangrijker zijn aangezien daar slechts 2 lichtpunten mogelijk zijn.
Verder is het aangewezen de lusters in de gangen te beperken tot hun oorspronkelijk aantal en inplanting: ze werden oorspronkelijk meestal opgehangen in het centrum van het kruispunten van de gangen zodat ze geen storend of verblindend effect hebben vanuit de grote zaal.
Indien het algemeen verlichtingsniveau niet toereikend is door de beperking van het aantal lusters in de gangen, kan eventueel een bijkomende discrete indirecte verlichting aangebracht worden.
- Voor de bijkomende *specifieke verlichting voor de tentoonstellingsactiviteiten*, stelt de ontwerper voor om plaatselijk verlichtingszuilen toe te voegen in de zalen en een flexibel railsysteem te verankeren in de muren van de gangen rondom de grote zaal. Voor zover deze installatie geen afbreuk doet aan het beschermde erfgoed, heeft de Commissie daartegen geen bezwaar.
- Voor de *verlichting van de monumentale trappenhal*, vragen de ontwerpers om een bijkomende indirecte verlichting aan te brengen door middel van 3 uplighters. Daar deze verlichting het stukwerk van het plafond zal verlichten, valt te vrezen dat deze een nieuw beeld zal geven, dat niet strookt met het oorspronkelijk beeld van deze trappenhal. De Commissie vraagt daarom de mogelijkheid te onderzoeken om de kandelaars een hogere lichtintensiteit te geven.

De ontwerpers vragen aan de KCML of de oorspronkelijke verlichting nagemaakt dient te worden naar oorspronkelijk model. Een klein stuk van één van de kandelabers werd bewaard en gestockeerd. (KMCL beschikt over een fotomateriaal van dit overgebleven deel.) De Commissie herinnert eraan dat deze kandelabers vervaardigd werden door *La Compagnie de Bronzes*. Vóór elke verdere beslissing vraagt de Commissie zich bij De Bronsfabriek / La Fonderie te informeren of de oorspronkelijke mallen voor deze kandelabers nog bestaan. Men moet eveneens onderzoeken of er geen oorspronkelijke tekeningen bestaan in het Rijksarchief. Op basis van deze gegevens moeten de mogelijkheden tot het hermaken van deze elementen worden onderzocht. De Commissie is voorstander van een reconstructie die ertoe zal bijdragen het oorspronkelijke uitzicht van de trappenhal te herstellen.

Met de meeste hoogachting,

A. VAN LOO
Secretaris

J. DEGRYSE
Voorzitter